

Van : Theo Hoek en Tim Willems-Kruize
Voor : Roy Stavenga
Datum : 21 oktober 2019

Onderwerp : verslag raadsbijeenkomst d.d. 14 oktober 2019 in het kader van de actualisatie van de welstandsnota

Aanleiding

Op 14 oktober jongstleden heeft Libau tijdens een informele raadsbijeenkomst een drietal scenario's gepresenteerd in het kader van de actualisatie van de welstandsnota van de gemeente Noordenveld. Deze notitie vormt het verslag van deze bijeenkomst.

Leeswijzer

De onderwerpen in dit verlag volgen de opbouw van de bijeenkomst. Aan het einde van het verslag is een paragraaf opgenomen met daarin een aanbeveling van Libau voor een scenario voor het vervolgproces.

15 x eigentijds en Noordenvelds

Om tot de ontwikkeling van de scenario's te komen, zijn de uitkomsten van de busexcursie met de raadsleden, de interviews met de welstandscommissie en deskundigen van de afdeling ROS en dialoogavonden met dorpen en de lokale bouwwereld samengevat. Deze samenvatting bestaat uit 15 uitgangspunten voor de eigentijdse Noordenveldse welstandsnota:

1. Digitaal raadpleegbaar
2. Overall welstandszorg (maar wel proportioneel, zie ook punt 11)
3. Van object naar omgevingskwaliteit
4. Heldere procedures, termijnen, relatie met het bestemmingsplan
5. Gebiedsgericht, dorps, Drents
6. Eenvoudig taalgebruik
7. Overzichtelijke opzet
8. Minder regels
9. Duidelijke regels
10. Sturen op doelen ("ja, mits")
11. Ambities afgestemd op waarden
12. Behoefte aan gesprek
13. Beeldend en inspirerend
14. Aandacht voor handhaving, toezicht, excessen
15. Ruimte voor advisering (ruimhartig, zonder willekeur)

Bureauonderzoek

De in de vorige paragraaf opgesomde uitgangspunten worden herkend door de raadsleden. Om te komen tot scenario's zijn middels een bureauonderzoek diverse actuele welstandsnota's onderzocht waarin deze uitgangspunten in min of meerdere mate zijn opgenomen.

Apeldoorn als inspiratiebron

Tijdens het bureauonderzoek is ook de welstandsnota met de zogenaamde kookboeken van de gemeente Apeldoorn nader bestudeerd. De gebiedsgerichte aanpak van de gemeente Apeldoorn is tijdens de bijeenkomst niet gepresenteerd als scenario omdat enerzijds de instrumenten met een reikwijdte van gebouw tot landschap veel omvattender zijn dan de huidige opgave om de welstandsnota te actualiseren. Anderzijds beschikt de gemeente in de vorm van de Noordenveldse Kwaliteitsgids al over gebiedsbeschrijvingen van de karakteristieken zoals die ook zijn opgenomen in de instrumenten van Apeldoorn.

De gemeente Noordenveld ziet de integrale en beeldende werkwijze in de geest van de Omgevingswet in Apeldoorn wel als inspiratie bij de vernieuwing van de welstandsnota en toekomstige actualisatieronden van het verouderde handboek openbare ruimte en landschapsbeleidsplan.

Door de actualisatie van deze instrumenten in samenhang werkt de gemeente aan het uitgangspunt “van object naar omgevingskwaliteit”. De nieuwe welstandsnota blijft gericht op objecten (in hun omgeving).

Scenario's

Voor de eigentijdse, Noordenveldse welstandsnota zijn op basis van de uitgangspunten en het bureauonderzoek drie scenario's opgesteld. Het betreft:

1. Noordenveld verbeterd
2. à la Groningen
3. à la Staphorst

Vaste ingrediënten

Libau adviseert ongeacht het scenario om in de toekomstige welstandsnota de volgende vaste ingrediënten op te nemen:

- De nota's zijn digitaal raadpleegbaar
- In de nota's worden heldere procedures, termijnen en de relatie met het bestemmingsplan (toekomstige omgevingsplan) geschetst
- Er wordt uitgegaan van een gebiedsgerichte aanpak met minder welstandsgebieden dan in de huidige nota (de Noordenveldse Kwaliteitsgids als vertrekpunt)
- Het taalgebruik is eenvoudig
- Bijzondere niveaus van welstand komen alleen voor in gebieden met hoge ruimtelijke, cultuurhistorische en/of publieke waarden
- Om de welstandsadvisering van kleine, veelvoorkomende bouwinitiatieven te versnellen, worden beeldende sneltoetscriteria opgesteld
- Er wordt in alle nota's aandacht geschonken aan handhaving, toezicht en excessen

Noordenveld verbeterd

In dit eerste scenario blijven het aantal algemene regels en de onderwerpen voor de gebiedsregels gelijk. Ook behouden de gebiedsregels hun huidige (oplossingsgerichte)

karakter. Hierdoor zijn de regels ook redelijk duidelijk voor niet-deskundigen. Tegelijk is er door deze opzet ook minder ruimte voor initiatieven. Het aantal gesprekken blijft naar onze inschatting gelijk of neemt af (sneltoetscriteria). De welstandsadvisering is door het karakter van de gebiedsregels over het algemeen transparant maar er is ook weinig adviesruimte. Tot slot is in de welstandsnota tekst bovengeschild aan beeld.

à la Groningen

In het tweede scenario wordt het instrumentarium voor welstand vereenvoudigd. Het aantal algemene regels en de onderwerpen voor gebiedsregels worden sterk beperkt. De gebiedsregels krijgen een kwalitatief karakter en omschrijven doelen. Hierdoor zijn de regels minder duidelijk voor niet-deskundigen. Tegelijk is er door deze opzet wel meer ruimte voor initiatieven. Het aantal gesprekken zal naar onze inschatting door de kwalitatieve regels gelijk blijven of enigszins toenemen (sneltoetscriteria). De welstandsadvisering is door de omschreven doelen redelijk transparant en er is meer adviesruimte. Tot slot zijn in deze welstandsnota tekst en beeld meer in balans.

à la Staphorst

In het derde en laatste scenario blijft het aantal algemene regels min of meer gelijk en er zijn geen gebiedsregels. Wel is per gebied het niveau van welstand (welstandsregime) benoemd. Door deze opzet is er veel ruimte voor initiatieven en de ondersteuning hiervan door de gemeente vraagt naar onze inschatting om een aanzienlijke toename van het aantal gesprekken. De welstandsadvisering is door het ontbreken van richtinggevende regels niet transparant maar er is wel veel adviesruimte. Dit laatste kan zonder gebiedsregels leiden tot (een gevoel van) willekeur. Tot slot zijn in deze welstandsnota tekst en beeld in balans.

Werksessie

Na een vragenronde over de scenario's zijn de raadsleden aan de hand van een poster per scenario in groepjes in gesprek gegaan. De resultaten hiervan zijn plenair besproken.

Uit dit gesprek kwam naar voren dat scenario 2 over het algemeen werd beoordeeld als een mooi evenwicht tussen enerzijds helderheid en openheid en anderzijds tekst en beeld. Aandachtspunt is het voorkomen van willekeur bij de welstandsadvisering. Verder is aandacht gevraagd voor een klantgericht en helder proces. Hiervoor zijn een aantal suggesties gedaan zoals een vraagboom met eenvoudige en duidelijke vragen op de website (eventueel met infoknoppen) en de mogelijkheid van een oriënterend gesprek en het leveren van maatwerk. De sneltoetscriteria zijn tenslotte goed ontvangen. Wel dringen de raadsleden aan op een testfase bij de gebruikers bij de ontwikkeling van deze criteria.

Voorstel vervolg

Het afgelopen half jaar zijn de gemeenteraad, welstandscommissie, ambtenaren, bewoners en de bouwwereld geconsulteerd over de actualisatie van de welstandsnota van de gemeente Noordenveld. In het onderstaande zijn van deze consultatieronde de belangrijkste uitkomsten per groep opgenomen. Op basis hiervan doen wij in de laatste alinea een voorstel voor het vervolg.

De gemeente Noordenveld is een early adaptor van de Omgevingswet en wil met de actualisatie van de welstandsnota op de wet, die 2021 in werking treedt, anticiperen. Deze

wet geeft burgers en bedrijven ruimte om beleid vorm te geven en ruimte voor initiatieven (“ja, mits”). Daarnaast wil de gemeente het welstandsbeleid digitaliseren en op adresniveau raadpleegbaar maken en leeft de wens bij het gemeentebestuur om “welstand te laten gaan over de zaken die er toedoen”. Verder blijkt uit de interviews met de welstandscommissie en ambtenaren van Ruimtelijke Ontwikkeling en Strategie dat de onderlinge rolverdeling soms niet helemaal helder is en worden het grote aantal welstandsgebieden en het weinig inspirerende, tekstuele karakter van de nota als belangrijke verbeterpunten genoemd. Ook blijkt dat veel loketcriteria in de welstandsnota door de liberalisering van de bouwregels achterhaald zijn.

Uit gesprekken met de bewoners blijkt dat zij de huidige welstandsnota moeilijk kunnen vinden en onbekend zijn met de wisselwerking tussen het welstandsnota met ander relevant beleid en het bestemmingsplan. Hierdoor ontstaan onnodig veel misverstanden rondom welstandsadvisering. Desondanks vinden vrijwel alle bewoners dat welstandsadvisering waardevol is om de ruimtelijke kwaliteit van hun leefomgeving te borgen. Wel dient het aantal regels te worden afgestemd op de aanwezige waarden en is er een roep om meer inspirerende beelden. Daarnaast is er grote behoefte aan een helder proces met duidelijke stappen, rolverdeling en tijdsafspraken en een gemeente die meedenkt aan de voorkant van het planproces en welstandsregels ruimhartig hanteert zonder dat daarbij willekeur ontstaat. Tot slot vragen bewoners aandacht voor handhaving, toezicht en excessen zodat de regels voor iedereen gelden.

De vertegenwoordigers van de bouwwereld geven in een gesprek aan dat de ervaringen met welstand in Noordenveld over het algemeen positief zijn. Voor de actualisatie van de welstandsnota wordt gevraagd om een gebiedsgerichte benadering met per gebied een gedegen ruimtelijk, cultuurhistorische analyse met een beschrijving van de karakteristieken en toekomstige ontwikkelingen. Deze informatie gebruikt een architect als vertrekpunt bij het maken van een ontwerp. Er is verder behoefte aan regels met een kwalitatief karakter die in balans zijn met de waarden. Tot slot hechten de vertegenwoordigers van de bouwwereld aan gesprekken met de gemeente om de plannen stapsgewijs te ontwikkelen omdat kwaliteit niet ontstaat door het afvinken van lijstjes maar door een inspirerende dialoog. Door te werken met sneltoetscriteria voor veel voorkomende, relatief kleine, bouwopgaven kan de gemeente ruimte scheppen voor de dialoog over incidentele en/of meer complexe ontwerpogaven.

Alhoewel de ideale welstandsnota niet bestaat zijn de bovengenoemde uitkomsten naar onze mening redelijk goed te verenigen. Er wordt enerzijds gezocht naar meer ruimte en een duidelijk proces en anderzijds er is behoefte aan houvast, inspiratie en een ruimhartige advisering. Naar onze mening komt scenario 2 “a la Groningen” het meest tegemoet aan deze aspecten. Bij dit scenario is de verhouding tussen tekst en beeld in principe gelijk. Indien gewenst kan het beeld bovengeschildt worden gemaakt door de kwalitatieve gebiedsregels te verbeelden met extra foto’s van het gebied, schetsen enzovoorts zoals in de kookboeken van Apeldoorn.

Slot

Na de formele keuze van het scenario worden de volgende stappen voorgesteld (zie hiervoor ook onze offerte):

1. Opstellen van de uitvraag op basis van de Noordenveldse Kwaliteitsgids en de uitkomsten van het actualisatietraject tot nu toe
2. Selecteren van het adviesbureau
3. Begeleiden van het adviesbureau bij het opstellen van de welstandsnota
4. Vaststellen concept welstandsnota en vrijgave voor testfase en inspraak
5. Reactienota en definitief maken eigentijdse, Noordenveldse welstandsnota

TWK